

حكومه‌تی هه‌رێمی كوردستان
ئه‌نجوومه‌نی وه‌زیران
وه‌زاره‌تی ناو‌خو
به‌رپۆه‌به‌رایه‌تی گشتی پۆلیس
به‌رپۆه‌به‌رایه‌تی پۆلیسی راپه‌ڕین

رێكاره‌كانی وه‌رطرتنی سكاڵا له‌ بنكه‌ی ئۆلیس
ئه‌م تۆبێنه‌وه‌یه‌ یه‌كێكه‌ له‌ تێداوېستیه‌كانی ئه‌ به‌رزكردنه‌وه‌ له‌ ئه‌ ئه‌م بۆ عه‌قید بۆ خشته‌ی
ئه‌ به‌رزكردنه‌وه‌ی ١٤/٧/٢٠٢٣ تێشكه‌ش كراوه‌ به‌ لێدنه‌ی هه‌لسه‌نطاندنی تۆبێنه‌وه‌كان

تۆبێنه‌ر

مقدمی ئۆلیس/ إبراهیم حسین علی

به‌رپۆه‌به‌رایه‌تی ئۆلیسی راته‌ڕین

بنكه‌ی ئۆلیسی شكارته‌

ذماره‌ی لاته‌ره‌

ناوه‌روك

.....تێشه‌کی

طر نطى

..... توبذينة وة

0

ئامانجى

..... توبذينة وة

0 .

تة وة رى ية كم: سكالآ و زة مينة كانى تۇمار كردنى

..... سكالآ

تة وة رى دوو م: مافى تۇمار كردنى

..... سكالآ

تة وة رى سىي م: رىكارە كانى سكالآ

..... تۇمار كردن

تة وة رى ضوارة م: ئاكارە كانى ئەفسەرى ئۇلىش مامەلە كردن لة طەل سكالآى

..... ھاولآيان

باسى دوو م: تة وة رى ية كم: ئامارى سكالآكان لة بە رىوۋە رايەتى ئولىسى

..... رائەرىن

تة وة رى دوو م: ئامارى سكالآكان لة بە رىوۋە رايەتى بنكەى ئولىسى

..... شكار تە

..... دەرئە نجامە كان

.....

..... ئىشيارە كان

.....

.....سرة رضاوة كان
.....

ثبشة كي:

ئەفسەرانى ئۇلىس رۇلىكى طرنط دەطیرن لە ئاراستنى سەلامەتى طشتى و
ثابەندبوون بە ياسا و ئاراستنى مافەکانى مرؤط¹. ئەرك و بەرئرسىارىتتەکانى
ئەفسەرانى ئۇلىس جىاوازن بەتتې ئەو دەسەلاتەي کە لەلايەن دادوەر و ياساوە
بۇيان دىارى کراوە، ھەروەھا بەتتې ئەو شوبنەي کە کارى تىدادەکەن، بەلام
بەشيوەيەكى طشتى، ئەفسەرانى ئۇلىس بەرئرسىارن لە کۆمەلک ئەرك، لەوانە
ئەوان کاردەکەن بۇ ریطرىکردن لە تاوان لە ریطەي طەران تشکین لە ناوۋە
دىارىکراوەکانیان، و ضاودتیرکردنى ضالاکییە طوماناوییەکان. لەھەمان کاتدا
ئەفسەرانى ئۇلىس بەرئرسىارن لە جیئەجیکردنى ياسا و دەستطیرکردنى ئەو
کەسانەي سەرئىضى ياساکان دەکەن. ئەمەش لە ریطەي ئەنجامدانى لیکۆلینەو
و کۆکردنەوێ بەلطة و دەستطیرکردنى تاوانباران.

ھەروەھا ئەرك و بەرئرسىارىتتەكى ترى ئەفسەرانى ئۇلىس بریتىیە لە
دروستکردنى ئەیوۋەندیەكى متمانەدار لەطل ئەندامانى کۆمەلطا، ئەویش لە
ریطەي طوبطرتن لە نیطەرانییەکانى ھاوالتیان و وەرطرتنى سکالاکانیان.
ھەلبەتە ئەفسەرانى ئۇلىس رۇلىكى طرنط دەطیرن لە وەرطرتن و مامەلەکردن
لەطل سکالاکانى خەلک. کاتیک تاکیک نزیك دەبیتەو لە ناوەندیكى ئۇلىس بۇ
ئەوێ سکالا تۆمار بکات، طرنطە ئەو ئەفسەرەي ئۇلىس کە سکالاکە
وێردەطرت، ریکارى طونجاو ئەیرەو بکات بۇ ئەوێ سکالاکارەکە دلناییت

¹ الزبيدي، زهير جويعد (١٩٩٨)، الشرطة وحقوق الإنسان، رئيس جامعة نايف العربية للعلوم الأمنية، الرياض

4

كاتي كۇرۇنادا² ۋە ھەلسوكتە ۋە نادرۋستى ئۇلىس بە تايىت لى ۋە شىستە كان لى ئىمىرىكا (كىسى جۇر فلۋىد بە نموۋىت)³ ، جىكارىي رىتەزى ۋە زىادە رىي لى بە كارھىنانى ھىز، بۇنەتە ھۇي ئىۋەي كە خەلگە كەمىر مەنەيان بە ئۇلىس مابى لى تۇماركردنى سكالاكانيان، ھەربۇيە شە ناۋەندە كانى لىكۇلىنەۋە مەشۇمىرىكى زۇر دەكەن سەبارەت بە شەفافىت ۋە لىترسىنەۋە ۋە بە شدارىكردنى كۇمەلطا زىاتر لى ساۋدىرى كارى ئۇلىس.

يەككە لى ئىكھاتە طرئە كانى بىنانەۋەي مەنە لى نىۋان خەلگ ۋە ئۇلىسدا دىلەبۋىنە لى ھەۋلەتەن ئاۋادارى مافە كانىان ۋە ھەروەھا ئاۋادارى رىكارە كانى سۇنىيەتى تۇماركردنى سكالە ۋە داۋاي ھەۋكارىن لى بىنكە كانى ئۇلىس.

كە ئىمەش بە ئىشكە شىكردنى رىتمەي ورد سەبارەت بە رىكارە كانى تۇماركردنى سكالە لى بىنكە كانى ئۇلىس دىتە دى كە لىم تۈيۋىنەۋەدا ھەۋلەندەن تىشكى بىخەنە سەر.

ئامانجى ئىم ئىم تۈيۋىنەۋە رۈۋىكردەۋە رىكارە كانى تۇماركردنى سكالە لى بىنكە كانى ئۇلىس، تاكو بىتە سەۋاۋەيەكى زانىارى بۇ ھەۋلەتەن تا باشتىر بەرۋاۋە رۈۋىن بىن لى ماف ۋە بەرۋىسارىتە كانىان ۋە رىكخستى ئىۋىسەي سكالەكردن لى بىنكە كانى ئۇلىس.

جىطاي ئامادە بۇ كىردە لىم تۈيۋىنەۋەدا جىطە لى ھەندىك بابەتى تىۋىر كەم، زىاتر دەمەۋىت ئىۋە ئىزمۈۋەي كە لىمەۋەي سەلانىكى زۇرى كاركردنى خۇم لى بىنكە كانى ئۇلىس لى بەدەمەۋە ھاتن بەدەم نىطەرانى ۋە سكالەكانى ھەۋلەتەن

² الإيدي، إيمان (2020). "تأثير فيروس كورونا على الثقة بين الجمهور والشرطة: قراءة في تجارب الدول العربية". مركز الجزيرة للدراسات. <https://studies.aljazeera.net/ar/article/3840>

³ منظمة العفو الدولية (٢٠٢٣) تقرير منظمة العفو الدولية حول حالة حقوق الإنسان في العالم ٢٠٢٢/ ٢٠٢٣ ، منظمة العفو الدولية- لندن

كۆمكردۆتۈۋە بەشداري ئىيىكەم و بىخەمە روو، بە و ئومىدەي كە ئەطەر كەلئىيىكى
بىزوك لە زانىاري سەبارەت بە رىكارەكانى سكالاً و رول و بەرئىسيارىيەتي
ئەفسەري ئۇلىس لەم بارەيەۋە ئىرىكاتەۋە.

طرىنطى تويىزىنەۋە

طرىنطى ئەم تويىزىنەۋەيە لەۋەدايە كە ھەۋلەدەدات تىشك بىخاتە سەر
ئىشكەشكردنى زانىاري و رىنمايىيەكى طىشتىرىي ياسايى و كردارى سەبارەت
بە رىكارەكانى تۇماركردنى سكالاً لە بىكەي ئۇلىس، كە ئەمەش دەبىتە ھۇي
باشتركردنى ئارامىي و سەلامەتي طىشتى كۆمەلەطە، سونكە كاتىك تاكەكان بە
باشى ئاۋاداربن لە ئرۇسەي تۇماركردنى سكالاً، ئەطەري ئەۋە زىاتەرە كە يتوان
ئازادانەتر و باشتر داۋاي ھاۋكاري لە دەزطاكانى جىيەجىكردنى ياسا بىكەن و
بەدەم مافەكانىيەۋە بىزن. ئەمەش لە بەرامبەردا يارمەتي ئۇلىس دەدات بۇ
سارەسەركردن و رىطىرىكردن لە كەردە تاۋانكارىيەكان بە شىۋەيەكى كارىطەرتەر،
لە كۆتايىدا بەشدارە لە كۆمەلەطەيەكى سەلامەتەر. ھەروەھا طرىنطىيەكى تىرى
ئەم تويىزىنەۋەيە لەۋەدايە كە تىشك دەخاتە سەر بابەتەي كە ئەيۋەستە بە
بەرزكردنەۋەيە مەمانەۋە لە نىۋان ئۇلىس و ھاۋلاتى: سونكە تا سەند خەلكى
ھۇشيار بىت بەرامبەر بە رىكارەكانى تۇماركردنى سكالاً ئەۋەندە زىاتەر زىاتەر
مەمانە و ھاۋكاري لەطەل دەزطاكانى جىيەجىكردنى ياسادا دەبىت.

ئامانجى تويىزىنەۋە

ئامانجى سەرەكى ئەم تويىزىنەۋەيە ئىشكەشكردنى رىنمايىيەكى طىشتىرىيە
سەبارەت بە رىكارەكانى تۇماركردنى سكالاً لە بىكەي ئۇلىس. ئەم تويىزىنەۋەيە
ھەۋلى لىكۆلىنەۋەيە دەدات لە

١. ریکارەکانی تۆمارکردنی سکالۆ لە بنکەییەکی ئۆلیس و روونکردنەوی
ئەرۆسی تۆمارکردنی سکالۆ بە شیۆییەکی سادە و ساکار.
٢. تیشک خستە سەر ماف و بەرئەسپاریتی هەریەکە لە سکالاکار و ئۆلیس لە
کاتی ئەرۆسی تۆمارکردنی سکالۆ.

باسی یەکەم

تەویری یەکەم

سکالۆ و زەمینەکانی تۆمارکردنی سکالۆ

تۆمارکردنی سکالۆ بە شیۆییەکی طشتی ئامادەییە بۆ ئەرۆسی تیشکەشکردنی
بەیاننامەییەکی نووسراو یان زارەکییە لە ضارۆییەکی فەرمیدا یان
تیشکەشکردنی بە لێکدانەییە بۆ دەستەلاتیک یان ریکخراوتیک کە باس کیشەییە
دەکات. مەبەست لە تۆمارکردنی سکالۆ بەزۆری بە دەست هێنانەوی مافیکی
زەوتکراوە یان ضارۆسەرکردنی ئەو کیشەییە کە دەشییە لە نیوان ضەند
کەسانیکدا بوونی هەبێت.⁴

دەتوانییت سکالۆ لە ضەندی زەمینەیی جۆراوێژدا تۆمار بکرییت، لەوانە:

١. زەمینە یاسایی: لە دۆخی یاسایدا، سکالۆ بە لێکدانەییەکی یاسایی کە
دەستیکی داوایەکی یاسایی یان طرێتی بەری ریکاری یاسایی دزی کەسیک یان
شتیک.

٢. زەمینەیی کار: کارمەندیک دەتوانییت سکالۆ لە سەر خاوەنکارەکی یان
دەزگایەکی حکومی تۆمار بکات ئەتەر هەست بکات لە شوێنی کاردا مامەلەیی
نادادەروەرانی لە لێکدانەیی کاردا یان جیاکاری لە لێکدانەیی کاردا.

⁴ رەفیق، ئاری و موخەممەد، فەرمان (٢٠٢١). رێبەری سکالۆ و بەرزکردنەوی داوای یاسایی.
صاڵخانەیی شەهاب-هەولێر

٣. زەمىنەي بەکاربەر: بەکاربەري خزمەتپۇزاريەك دەتوانىت سكالالە
 كۇمئانيايەك يان دەزطايەك تۇمار بىكات ئەطەر خزمەتپۇزاريەكە خرات يان
 بەرهەمي كەم و كوري وەرطرتبىت، بە شىۋەيەك كەمتر بووبى لەۋەي كە
 طرىبەستى بەكارهيناندا بەليني ئىدراۋە.
 بەطشتى تۇماركردنى سكالالە برىتتە لە ئەپىرە و كوردنى ئرۇسەيەكە ديارىكراو يان
 رىكارىك، كە رەنطە جياواز بىت بەئىي ئەو ضوارضىۋەيەكە سكالاكە تىيدا
 دەكرىت. ئەمەش دەتوانىت برىتي بىت لە ئىكرىدەۋەي فۇرم يان بەلطەنامەي
 تايىت، ئىشكەشكرىدنى وتەي بەلطەدار يان بەلطەنامەي ئەپىرەندىدار، و
 بەدواداضوون لەطەل دەسەلات يان رىكخراوي ئەپىرەندىدار بۇ دلىابوون لەۋەي
 كە سكالاكە ضارەسەر دەكرىت.
 بە وئەي كە لەم تويذىنەۋەيدا باس لە سكالاي ياسايى دەكەين بەو شىۋازەي
 كە لە بنكەيەكە ئۇلىس وەرەطىري، بۇيە لەم ضوارضىۋەيدا سكالالە دەتواندى
 ئىناسە بكرى بەۋەي كە برىتتە لە " ئىشكەش كوردنى بەلطەنامە و وتەي كەسى
 قوربانىيە بۇ ئۇلىس بەمەستى دادطايىكرىدنى ئەنجامدەرانى تاوانەكە"

تەۋەري دوۋەم

مافي تۇماركردنى سكالالە

بە طشتى جولاندنى سكالاي سزايى داواكارىە بۇ طرتنەبەري ضەند رىكاري
 ياسايى ئىويست لەلايەنى راسئىراو بە ئىي ياساكە ئەويش ئۇلىستەكە
 رىطاي ئاكاداركرىدەۋەي دادۋەري لىكۇلىنەۋە ئەلسى بە ئەركى خۇي، جا لىرەدا
 ئەو سكالايە بەرامبەر بە كەسىكە كە دەكرى ناسنامەي زانراو بىي ياخود نەزانراو
 بە شىۋەيەك كە تاوانىكى دراۋەتە ئال لەم رىوانطەيەۋە ئەفسەري لىكۇلىنەۋە لە

ذير ضاوديري دادووري ليكوؤلينة وه لدةستي به طرتنة بهري ريکاره کان ئيمه
لهم به شدة باس لهو كه سانه دةكين لهو ثرؤسة ية دا كه مافي سكالايان
هية ,, ئهم كه سانه ش هرة كو له ياساي بنة ماكاني داديني سزايدا هاتووه
ضند كه سانيكي دباري كراون به لام ئيمه ليرة دا بو ئه وه ي له بابة ته كه مان
لانة دةين تئها باس له سي لايةن دةكين كه ياسا ئه و مافي ئيداون ئه وانيش:
ية كه م/ زبانيكه وتوو به هؤي تاوانه وه
مبة ست لي ي كه سي تاوانليكراوه كه تاوانه كه ي روو به روو بوؤته وه و زبانيكي
مادي بهر جه ستي كه وتوو وه كو ليدان يان بريندار بووني ياخود دةكرت
تاوانيك روو به رووي لايةني كه ساية تي بوو بيت نموني ئه و كه ستي كه
هرة شتي لي دةكرت يان جوتي ئي دةكرت ليرة دا ئهم كه ستي ئي ي
ده ووتري سكالاکار⁵
دووه م/ داواكاري شارستاني (مدني)
هه نديك حالة تي تاوان هه ن كه راسته وخو روو به رووي كه سي تاوانليكراو
نايئة وه به لكو دةطونجي زبانيكي مادي لي بدرت كه روو به رووي مال و
سامانه كه ي بيئة وه وه كه ئه و كه ستي كه دزي لي دةكرت بهم جوړه كه ستي
ده ووتري داواكاري شارستاني ياخود مدني دةشطونجي سكالاکه ليرة دا له لايةن
خودي سكالاکاره وه بكرت يان له لايةن ئه و كه ستي كه به ئي ي ياسا ريطة
ئيدراوه وه كو راستيراو يان ئيسيراو يان بريكار بيت⁶
سي يه م / داواكاري مافي كه سي

⁵ الزاملي، ماجد احمد (٢٠٢١)، القائمون على تقديم الشكوى وتحريك الدعوى أمام المحاكم الجزائية، في موقع صوت العراق <https://www.sotaliraq.com/2021/01/19>
⁶ علي، عبدالكريم حيدر (٢٠٢١) مذكرات في شرح قانون أصول المحاكمات الجزائية العراقي رقم 23 لسنة 1971 المعدل،، الطبعة الاولى ،، مكتبة هوليير القانونية.

دەشی تاوان رووبەرووی جەستە یاخود کەسایەتی یاخود مالا نەبیته وە بەلکو روو
 بەرووی کەسیکی نزیکێ تاوانلیکراو بیته وە وەکو لە حالەتی کوشندا کەسە
 نزیکەکانی کەسی کوزراو کە میراتپرن بە ئێی یاسا مافی تۆمارکردنی
 سکالایان هەیه وە سیفەتیان لێردا دەبیته داواکاری مافی کەسی
 جیاکردنەو و ناسینی ئەم لایەنانه طرنطە بۆ ئەفسەری لیکۆلینه وە لەکاتی ئەنجام
 دانی ریکارەکانی سکالا تاكو زیاتر بەرضاو روون بیت لەوێ کە ئەو کەسە
 سکالا دەکات ئایا بە ئێی یاسا مافی سکالای هەیه یاخود بە ئیضاوانەو، وە
 ئەطەر مافی هەیه سکالا بکات ئایا بە ض سیفەت وە ض ناویشانیك ووتە لی
 وەربطری.

تەویری سییەم

ریکارەکانی سکالا تۆمارکردن

ئەندامانی دیستلینی دادویری هەروەکو ماددەیی سی و نۆ لە یاسای بنەماکانی
 دادیینی سزایی باسی لیوودەکا کۆمەلیک ئەرکیان دەکەوتە ئەستۆ بەشیکی زۆر
 لەو ئەرکانە مامەلەکردنیانە لەطەل سکالاو کردنەوێ دۆسیە بە رووی
 تۆمەتباراندا⁷، هەرضەندە ئەرکەکیان تەنها لەو بوارەدا قەتیس نامینی بەلکو زۆر
 شتی تریش دەطریته وە، بە نموونە وەکو ئەو رووداوانە کە ئیویستی بە
 طرنطەبەری رێ و شوینی خیراو ضارەسەری طونجاوو بە ئەلەیه. یاخود لە
 حالەتی تاوانی بینراو {الجرائم المشهودة} بەلام بۆ ئەوێ لە ضوارضیووی
 بابەتی تویدینه وەکە دەرئەضین بۆیه ناضینه ناو ووردەکاری بابەتی رووداو و تاوانە
 بینراوەکان تا لە ناوەرؤکی تویدینه وەکە دەرئەضین تەنها باس لە سکالای سزایی
 دەکەین

⁷ یاسای بنەماکانی دادیینی سزایی عیراقی ژماره 23 ی سالی 1973 ی هه‌موارکراو

وەكۆيەكەمىن ھەنطاو ئىويستە لەسەر ئەندامانى دىستىلنى دادوۋەرى كە
 ھەلسەن بە كەردنەوۋە ئىراۋىك سەبارەت بە و سكالايە كە خراۋەتە بەردەم
 بىكە ئۇلىس ئىش ھەر شىك دەبىت لە رىپلە كۇنوسىكەوۋە رۈونكەردنەوۋە
 بەرەت بە دادوۋەرى لىكۇلىنەوۋە لەسەر سكالاي ئىشكەش كراو لە بىكە كە دواي
 وەرطرەنى رەزامەندى دادوۋەرى لىكۇلىنەوۋە تايىبەتمەند و لەسەر فەرمانى
 دادوۋەرى و طەرەنەوۋە ئىراۋەكە بۇ بىكە ئەفسەرى لىكۇلىنەوۋە ھەلدەستىت بە
 طەرتەبەرى رىكارەكان بەشۈۋەرى رىزەندى نەۋەك ھەرمەكە⁸ كە دەتوانىن
 لەمانە ئىخوارەوۋە كورتىان بىكەينەوۋە :

يەكەم/ وەرطرەنى ووتە ئىكالاکارە شۈۋەكىەكى اصولى و رىك و دروست بە
 ئىي ياسا ھەروەھا رىكخستى ئىراۋەكە بە دوو وىنە ، كە تىدا بە ووردى ئىسىار
 لەكەسەكە دەكرى سەبارەت بە ناۋەرىۋكى سكالاکەي. لەم قۇناغەدا زىرەكىي و
 لىھاتوۋى ئەفسەرى لىكۇلىنەوۋە طەرنطىكەكى زۇرى دەبىت بۇ بەلارى داندەبردنى
 دۇسىكە و ووردبوۋنەوۋە لە ووتەكانى سكالاکار كە ئايا بە جدى سكالاکەي
 سكالايەكى راستەقىنەيە يان تەنھامەبەست لىي ئامانجىكى تەرە و لە سكالآ
 يانەيە كە ياسا دەستەۋادەي (الشكاوي الكيدية) ي بۇ دانائە. كە لىرەدا
 ئەفسەرى لىكۇلىنەوۋە دەتوانى بە سەلىقە و لىزانىنى خۇي رۇلىكى طەرنط
 بطىرەت لە ھاۋكارى كەردنى دادوۋەرى لىكۇلىنەوۋە و ئىۋسەي لىكۇلىنەوۋە.
 دوۋەم/ دواي وەرطرەنى ووتە كەسى سكالاکار بە ووردى ئەطەر شۈپنىك
 ياخود ماددەكە ياخود بابەتىك ھەبىت و ئەۋەندى دار بىت بە سكالاکەوۋە
 ئىويستە ئىشكىنى بۇ بىكرەت لەلايەن ئەفسەرى لىكۇلىنەوۋە يان كەسى

⁸ مصطفى، جمال محمد (٢٠٠٥) التميز العراقي سابقا،، شرح قانون اصول المحاكمات
 الجزائية، الطبعة الأولى، بغداد.

رِبطە تِیدراو بە لیکۆلینەووە هەموو ئەمانەش لە دێر سەرئەرشتی دادوێری
لیکۆلینەووەدا دەبێت و ناطونجی تاک لایەنە بنکە ی ئۆلیس هیض هەنطاویک
بەطریتە بەر⁹.

سییەم/ جی بە جی کردنی خال بە خالی راستاردە و فەرمانەکانی دادوێری
لیکۆلینەووە لە هەر شتیک ئەیوە نیدیاری بێت بەو دۆسییەووە، بۆ نمونە کاتی
دادوێری لیکۆلینەووە فەرمان دەکات بە خستەرووی بەلطة لەلایەن سکالاکارەووە
تیویستە لەسەر ئەفسەری لیکۆلەر لە رِبطە ی کۆنوسەووە دوا ی ئامادە کردنی
بەلطة لەلایەن سکالاکارەووە بە کۆنوس بیخاتە بەردەم دادوێر¹⁰، یان بۆ نمونە
کاتی دادوێر بڕیار دەدات بە خالی کردنەووە ی بەلطة یەکی ئەلکترۆنی تیشکەش
کراو تیویستە لەسەر ئەفسەری لیکۆلینەووە کۆنوسی بۆ ریک بخات و بە ووردی
و بە ئەمانەتەووە بەلطة کە خالی بکاتەووە و بیخاتە سەر ئەراویک و تیشکەشی
دادوێری لیکۆلینەووە ی بکات.

چوارەم: دەگونجی ئەو کەسە ی کە تاوانەکی بەرامبەر کراوە بەهۆی
بارودۆخیکی نەخواراوەووە راستەوخۆ نەتوانی پروو لە بنکە ی پۆلیس بکات بۆ
نمونە لە حالەتی برینداربوونی کەسەکە، لەو کاتەدا کەسی تاوانلیکراو هەوالە ی
نەخۆشخانە دەکریت، لەوێ پزیشکی تیشکگر راپۆرتی سەرەتایی بۆ دەکات و
رئ و شوینی پتیویست بۆ چارەسەرکردنی دەگریتەبەر. هەرکاتیکیش کەسەکە
لەباری ئاگایی و تەندروستی جیگیر بوو، لەلایەن ئەفسەری نەخۆشخانەووە ووتە ی
لئ وەردەگیری. شایانی باسە کاتی کە تاوانەکە لەسنوری بنکە ی پۆلیس

⁹ الشاوي، سلطان (١٩٧٢) اصول التحقيق الإجرامي، الطبعة الاولى، المكتبة القانونية، بغداد.
¹⁰ قادر، رزکار محمد (٢٠٠٣)، شرح قانون اصول المحاكمات الجزائية، الطبعة الاولى، مطبع
منارة، اربيل

پروودەدات پېويستە ئەفسەرى لېكۆلېنەوھى ئەو بىنكەيە لەگەل كەسى تاوانلېكراو
بجېت بۆ نەخۇشخانەو لە پرېگا پرسىياري پرووداوەكەى لى بكات بۆ زياتر بەرچاو
پروونى و ئاشكراکردنى كەسى تاوانبار چونكە پرووداوەكە تا ئەو كاتە گەرم و
گۆرە و زۆر جارىش زەبرەكە توندە و ئەگەرى لە دەست دانى گيانى تاوانلېكراو
نزيكە بۆيە وا باشتەرە ھەر زوو پرسىياري لى بكرېت سەبارەت بە تاوانبارى
راستەقىنە، بۆ نمونە لە حالەتى سوتاندا زۆر جار كەردارەكە لەلایەن خودى
كەسەكەو دەرحەق بە خۆى كراوە و پرووداويكى خۆكوژيە و جارى واش ھەيە
كەسى تر تېوگلاو لە پرووداوەكەدا بۆيە پېويستە ھەرچى زوو افادەى كەسى
تاوانلېكراو ھەربگيرېت لە پېناو كال نەبوونەوھى بەلگەكان و ھەر زووش پېويستە
پشكەين بۆ شوپىنى پرووداوەكە بكرېت و ووتەى ھەر كەسېك ھەربگيرېت كە
ئامادەى شوپىنى پرووداوەو.

پېنجەم: ھەروەكو لە خالى سى يەمى ئەم تەوەرەيەدا باسماں كەرد كاتى كەسى
سكالاکار رادەسپېردى بۆ بەردەست خستنى بەلگە و كاتى بەلگەكان دەخريئە
پروو، دادوھرى لېكۆلېنەوھش لە پرېگاي بەلگەى پېشكەشكراوھو دەگاتە ئەو
پروايەى كە تاوانەكە بوونى ھەبوو، ھەلدەستى بە بانگھېشتكردنى كەسى
تۆمەتبار، بۆ ئەم مەبەستەش دادوھر بىنكەى پۆليس رادەسپېرى و ئەفسەرى
لېكۆلېنەوھش لە پرېگەى پسولەيەكەو كە بە دوو وېنە پرېك دەخريئە ناوى
كەسى تۆمەتبارو شۆرەت و تەمەن و پېشەو شوپىنى دانېشتنى و ھەسفيكى
تەواوى تۆمەتبار لە حالەتى ناسينيدا و ھەروەھا جوړى تاوانەكەو ماددەى ياسايى
و واژوى دادوھرو مۆرى دادگا و پرېكەوتى دەپت لەسەر پسولەكە ئامازەى پى
دەكرى و دەگەيەندريئە دەست يان ناوېشانى كەسى تۆمەتبار

به لام ئەگەر كەسى تۆمەتبار وهلامى بانگهێشتى دادگای نه دایه وه بئ هیچ پاساوێكى باوهڕ پێهێنەر یان ترسى ڕاگردنى لئ دهكرا یان شوینى نیشته جیپوونى نادیار بوو یاخود تاوانه كه له تاوانه گه وره كان بوو كه سزاكه یان سهروو پینج ساله ئهوكات ئهوكات دادوهرى ئاگادار دهكرێته وهو بابه ته كه دهگۆرێت بۆ فهرمانى دهستگیر كردن¹¹ كه له فهرمانى دهستگیر كردنه كه دا هه موو ئەندامانى دیسپلینی دادوهرى ڕاده سپێردرێن بۆ دهستگیر كردنى تۆمەتبار له هه ر شوینێك بینرا و په خش كردنى به سه ر خاله كانى پشكنین و دهروازه سنوریه كان و فرۆكه خانه كان بۆ مه به ستى دهستگیر كردنى له گه ل ئاماژه به وورده كارى ناوو شوهره ت و وینه ی كه سه كه ش ئەگەر به رده ست بوو له كه ل مادده ی یاسایى ڕووداوه كه .

شایه نى باسه له حاله تى خۆبه دهسته وه نه دانى تۆمەتبار دادوهرى لێكوڵینه وه فرمان دهكات بۆ فشارخستنه سه ر تۆمەتبارو ناچار كردنى بۆ خۆ به دهسته وه دانى به حه جز خستنه سه ر مال و مولكى گوازاراوه و نه گوازاراوه ی تۆمەتبار

له هه ندېك بارى نه خوازاراودا ده شئ تاوانلێكراو گيان له ده ست بدات ئهوكات له لایه ن ئه فسه رى لێكوڵینه وه فۆرمێك ڕێك ده خرێت كه پى ی ده لێن فۆرمى داواكارى توپكارى و كه تیايدا وورده كارى كه سى تاوانلێكراو وه كو ناو ته مه ن و ڕه گه ز و زۆر شتى تریش له خۆ ده گرێت له گه ل هه ندېك پرسیار كه ئاڕاسته ی پزیشكى دادوهرى ده كرێت له وانه :

یه كه م/هۆى مردنى ڕاسته قینه ؟

دووهم/چه ند به سه ر مردنه كهیدا تئ په ڕیوه ؟

¹¹ مادده ی 97 له یاسای بنه ماكانى دادینى سزایى

سیئەم/ئاسەواری لێدان ھەبە بەسەر لاشەکەو؟
 چوارەم/ئەگەر کەسی مردوو ژن بوو بوو ئایا دووگیانە و سێکسی لەگەڵ کراوە
 یاخود بە پێچەوانەو؟
 وە ئەگەر کچ بوو ئایا سێکسی لەگەڵ کراوە یاخود نا وە ئایا پەردە کچی
 سەلامەتە ؟
 پێنجەم/ ئایا کەسی مردوو ژەھر خواردوو کراوە؟!
 شەشەم/ وە ئەگەر چەک بە کارھاتوو چەند فیشەکی پێوہیە؟ لەگەڵ جووری
 چەکی بە کارھاتوو پڕپڕەوی فیشەکەکان و دووری و نزیکی چەکی بە کارھاتوو
 لە خوارەو و پێنہیەکی لەو فۆرمە دەخەینە بەردەست

شەرىفى كوردوستان / عىۋاق
 ۋەزارەتى ناۋخۇ

لايىھە نېمىلىكولىنىشەۋە:
 بىنكەي پۇلىمىسى:

ژمارە
 رۇژ

﴿فۇرمىسى داۋامىسى تۈيىشكىسى﴾
 بۆلەپەيمانگى پزىشكى دادى
 تىكايە پىشكىن و تۈيىكارى نەنجام بىدەن بۆتەرمى نىردراۋ بەياۋەرى
 بۆدىارى كىردىنى ھۆى مردن و ۋەلام دانەۋەى پىرسىارەكانى خوارەۋە:
 پىرسىارەكانى خوارەۋە:-
 ناۋ:- ناۋى باۋك و باپىر:- ناۋى دايك:-
 رەكەز:- رەكەزنامە:- ناين:- تەمەن:- بالا:-
 رۇژۋىكالى مردن:- بىرۋارى پىكران:-
 شۈيىتى مردن:- رەنگى پىست:- رەنگى چاۋ:- رەنگى موۋ:-
 ﴿ناسنامەى بارى شاراستانى﴾
 بارىزكا:- ژ. تۈمار:- ژ. لاپەرە:- ژ. ناسنامە:-
 جل و بەرك:-
 جۆرى روۋداۋ:-
 زىانەبەرچاۋەكان:-
 ﴿نەۋپىرسىارانەى لىكۈلەر ناراستەى پەيمانگى پزىشكى دادى دىكالى﴾
 ۱-
 ۲-
 ۳-
 ۴-
 ۵-
 ۶-

ناۋى ۋەركى تەرم
 رۇژۋىكالى ۋەركىن
 ناۋى رىكخەرى فۇرم
 پە:-
 ژ. مۇبايل:-
 مۆرى بىنكەي بۇلىس:-

به گشتی ئه فسه رانی بنكه كانی پۆلیس كه رێكه پێدراون به لیكۆلینه وه پێویسته له سهریان هه ر زانیاریه ك یاخود سه ره داوێكیان ده ست بكه و پت سه باره ت به

تۆمەتباران پېۋىستە دادوهرى تايپەتمەندى لى باگادار بىكەنەوھو لە حالەتى دەستگىرکردنى تۆمەتبارانىشىدا دەيىت بە زووترىن كات دادوهرى لى ئاگادار بىكرىتەوھ. دەيى ئەوھشمان لەبىر نەچى ھەموو ئەو سكالايانەي كە دەجولپىرنى لەبابەتى تاوان ياخود كەتن ياخود سەرىپچى بەدەر نىھو ھەريەكە لەوانەش بە پىي گەورەيى بابەتەكەو مەترسى تاوانەكە پېۋىستە مامەلەي لەكەل بىكرىت لەلايەن لىكۆلەرانى بىكەكانى پۆلىس.

تەۋەري ضوارەم

ئاكارەكانى ئەفسەري ئۇلىش مامەلەكەردن لەطەل سكالاي ھاۋلاتيان كاتىك كەسىك لە بىكەي ئۇلىس سكالاً تۇمار دەكات، طرنطە ئەفسەرانى ئۇلىس رىنمايى ئەخلاقيەكان جىبەجى بىكەن بۇ ئەۋەي قوربانىەكە يان سكالاكەرەكە دلىبابى لەۋەي كە سكالاكە بە شىۋەيەكي دادئەروەرانە و طونجاو مامەلەي لەطەل دەكرىت¹². لىرەدا ضەند رىطايەكي ئەخلاقي دەخەينەروو كە طرنطە ھەموو ئەفسەرىكى ئۇلىس لە بىكەكەي خۇيدا و تەنانت لە دىيانى ئىشەيى خۇيدا جىبەجيان بىكات:

- يەكەم/ طويطرتن لە وتەكانى سكالآكار: طرنطە ئەفسەرانى ئۇلىس بە وردى طوي لە وتەكانى سكالآكار بطرن بەي ئەۋەي قسەكانيان بىرن يان ھىض لايەنطرىيەك نىشان بدەن.

- دوۋەم/ رىزطرتن: ئىۋىستە ئەفسەرانى ئۇلىس بە رىز و كەرامەتەۋە مامەلە لەطەل سكالآكاردا بىكەن. نايىت زمانى شەرانطىزي يان بىبايەخ بەكاربەيىن.

¹² بركات، وجدي محمد (٢٠٠٨) دور الشرطة في رعاية ضحايا الجريمة- ورقة بحثية. الأكاديمية الملكية للشرطة لوزارة الداخلية- مملكة البحرين مركز البحوث الأمنية- المنامة

-سیئەم/ رېئمايکردني ياسايي: ئەفسەرانى ئۇلىس ئىويستە زانىارى لەسەر
ئىۋستى سكالادەن بە سكالاکار، لەوانەش زى لە داھاتوودا روودەدات و
ضەند کات دەخايەنیت.

-ضوارەم/ بىلايەنى : ئىويستە ئەفسەرانى ئۇلىس بىلايەن بن و لايەن طيرى
نەكەن. ئىويستە بە وردى و بابەتيانە بەدواداضوون بۇ سكالاکە بکەن.
-ئىنجەم/ ئاراستنى نھيئي: ئەفسەرانى ئۇلىس ئىويستە نھيئي سكالاکار بئاريزن و
ھىض زانىارىيەك بۇ کەسانى تر ئاشکرا نەكەن، بە تاييەتى لە کۆمەلپەتەكى
وہکو کۆمەلپەتى كوردى کە تاکەکان وابەستەيان بە طۆمەلپەتە و خىزانەکانيان
زۆرە، دوور نىيە ئاشکرا بوونى ناوەرؤكى سكالايەك بە تاييەتى لە بابەتە
خىزانىەکان بىتە ھۆي لەکەدار بوونى ئەندامانى خىزان لە نىو کەس و کار و
کۆمەلپەتەکاندا.

-شەشەم/ کەمتەرخەمى نەکردن و بەدواداضوون: ئىويستە ئەفسەرانى ئۇلىس
بەدواداضوون بۇ ووتەي سكالاکەر بکەن ، ئەطەر سكالاکارىش ئىسپارى ھەبوو
ئىويستە لە و ضوارضىوۋەي کە ياسا بۇي ديارىکردوون لە ئەنجامى لىکۆلپەتەکە
و ھەر رېوشوئىنک کە طيراوۋەتەبەر سكالاکارى لى ئاطادار بکەنەو.

بە جىبەجىکردنى ئەم رېئمايە ئەخلاقىيانە، ئەفسەرانى ئۇلىس دەتوانن بە
شىۋەيەكى دادئەروەرانە و طونجاو مامەلە لەطەل سكالاکان بکەن، ئەمەش
يارمەتيدەر دەبىت بۇ دروستکردنى متمانە لە نىوان ئۇلىس و ئەو کۆمەلپەتەي
کە خزمەتيان دەکەن.

باسى دووۋەم

تەۋەرىيەكەم: ئامارى سكالاکان لە بە رىۋەبەرايەتى ئولىسى راتئەرىن

بؤ مەبەستى ئاشنا بوون بە رىڭدەي بەربلاوي و جۇرى ئەو سكاڭا و رووداوانەي كە
لە سنوورى كاركرىنى تويڭدەردا ھەن، لەم باسەدا ھەولەدەدەين كەواضەند
ئامارىڭ بخەينە روو، ئەمەش يارمەتيمان دەدات تا ويئەيەكى روونترمان ھەبىت
سەبارەت بە جۇرى سكاڭاكانى ھاوڭاكانى لە سنورى كاركرىنى تويڭدەردا:
بەئىي ئامارەكانى بە رىوۋەرايەتى ئولىسى راتەرىن بەشى راپە ياندن و
ئەيۋەندىەكان لە بەروارى ۲۰۲۲/۱/۱ تا ۳۱/۱۲/۲۰۲۲ ، ۴۹۴۸ سكاڭا تۇماركراۋە و
بوۋە و مە لە فى لىكولىنە ۋە يان بو كراۋە تە ۋە بە م شىۋە يەي خوارەۋە:
۲۳۲۴ سكاڭا كە مە لە فى لىكولىنە ۋە يان بو كراۋە تە ۋە بو روداوي جوراۋو جور
بوۋە سنورى بە شى ئولىسى رانىە و ۲۱۰۹ لە سنورى بە شى ئولىسى ئشەدە ر
كراۋە تە ۋە .

ھەروەھا لە بەشى ئولىسى نە ھىشتىنى تاۋانى راتە رىن (۳۴۲) سكاڭا بو
روداۋەكان مەلەفيان بو كراۋە تە ۋە و لە ھۋەي ئولىسى نەۋجەۋانان لە رانىە و (۱۷۳)
مەلەفى لىكولىنە ۋە بو روداوي جوراۋو جور كراۋە تە ۋە.

لە كوي ئەو ۴۹۴۸ سكاڭاكانى كە تۇمار كراۋن ۳۶۱۴ مەلەف بە ئەنجام
طەيەنراۋن كە تايىدا ۲۰۷۳ مەلەفى داخراۋ و ۱۵۴۱ مەلەفى ھەۋالە رەۋانەي
دادطاى تايىت مەند كراۋن، بە لام ۱۳۳۴ مەلەفى سكاڭا لىكولىنە ۋە يان لە ڭىر
لىكولىنە ۋە دا ماۋنە تە ۋە كە ئىستا لىكولىنە ۋە تاياندا بەردەۋامە. لە سە رچەم
رووداۋەكان لە سنورى بە رىوۋەرايەتى ئولىسى راتەرىن ۲۳۱۶ كە س
دەستپىر كراۋن و بە برىارى دادۋە بەئىي ماددە جىا جىاكان راپىران كە ۲۱۱۵
تومە تبار لە رەطەزى نىرە و ۱۰۱ تومە تبار لە رەطەزى مینەن بە ھۋكارى جىا

جيا ۱۱۹ تومەتبار دەستپير نە كراون كە لە ناوباندا ضوار كە س لە رە طە زي مینەن.

لیرەدا دوو جور سكالآ كە لە سەر رووداوە كانی سنوري بە ريوەبەرايەتي ثوليسي راثەرين تۆمار كراوان، بشيۆەي جيا لە كوي روداوە كان بە رووني دە خە ینە روو كە ئە مانە ن: سكالآ كانی ثەيوەست بە روداوي طيان لە دەستدان و روداوي برينداربوون:

یەكەم/ رووداوە كانی طيان لە دەستدان

ژمارە	هۆكاری مردن	رووداو بە ژمارە	رەگەز	
			نیر	مئ
۱	رووداوی هاتوچۆ	۲۸	۲۴	۴
۲	رووداوی سوتاو	۸		۸
۳	رووداوی خۆسوتان	۶		۶
۴	رووداوی خنكان له ئاود	۸	۸	
۵	رووداوی بەربوونەوه	۸	۸	
۶	رووداوی تەزووی کاره‌با	۱	۱	
۷	رووداوی کوشتن	۱۹	۱۵	۴
۸	رووداوی خۆکوشتن	۹	۶	۳
۹	رووداوی له کاتی کارکردن	۴	۴	
۱۰	هۆكاری تر	۲۹	۲۵	۴

كۆي گىشتى	۱۲۰	۹۱	۲۹

دووه م / سكاللاكانى پەيوەست بە پرووداۋەكانى برينداربوون: لەسەر جەم
 پرووداۋەكانى سنورى بەرپۆە بەرايەتيەكەمان ۸۶۱ كەس برينداربوون كە ۷۱۲ لە
 پرەگەزى نېرە و ۱۴۹ لە پرەگەزى مېينەين وەكو لە خىشتەى خوارەو وەدا ھاتووە

ژمارە	ھۆكارى مردن	پرووداۋە بە ژمارە	پرەگەز	
			نېر	مى
۱	بريندارى ھاتوچۆ	۳۰۶	۲۲۵	۸۱
۲	بريندارى شەركردن	۳۹۸	۳۷۸	۲۰
۳	بريندارى ھەولى خۆكوشتن	۷	۴	۳
۴	بريندارى بەربوونەو	۵۵	۴۱	۱۴
۵	بريندارى تەزووى كارەبا	۲	۲	
۶	بريندارى سووتان	۲۵	۸	۱۷
۷	بريندارى بەرووداۋى جۆرا و جۆر	۶۸	۵۴	۱۴
كۆي گىشتى		۸۶۱	۷۱۲	۱۴۹

تەۋەرى دوۋەم

ئامارى سكالاکان لى بىر رىۋەتە رايەتى بىنكەي ئۇلىسى شىكارتە

بىمەبەستى ورد بوۋەتەۋەي زياتر لى جۇرى سكالاً تۇمار كراۋەكان و ئەو

روداۋانەي كە لى بىنكەيەي كە كاري تىدا دەكەم، كە بىنكەي ئۇلىسى شىكارتە يە

و رۇدانە بىر طویرەي كە كیشەو طرفتانیەي كە ھاۋلاتیان رۋوبە رۋوبان دەبنەۋە،

ھاۋلاتیان دین لى بىنكەكەمان سكالاً لى تۇمار دەكەن، لىرەدا بۇ ئاشان بوون

بى جۇرى ئەو روداۋانەي كە سكالایان لى سىر تۇمار كراۋە، ھەۋلە دەكەن كە

جۇرى روداۋەكان بىخەنە رۋو لى طەل دمارەكانیان و بىرطەي ياسايى كە لى طەل

جۇرى سكالاکە دەتونجى، ھەروەھا باري سكالاکە لى دادطا دەخەنە رۋو لى ۋەي

كە ئايا سكالاکە داخراۋە يان لى ذىر لىكۋلىنەۋەدا ماۋەتەۋە، يان ھەۋالە كراۋە.

شايانى باسە ئەم ئامارە ھى سالى ۲۰۲۱-۲۰۲۲ يە.

ژمار ۵	جۇرى ئەو تاۋانەي كە سكالای لى سىر تۇمار كراۋە	ژمار ۵	بىرگە و ماددەي ياسايى	بىر يارى دادگا		
				داخىر او	ھەۋالە ۵	لە ژىر لىكۋلىنەۋەدا
۱	دژى گەۋرە	۳	۴۴۳ ي.س.ع	۱	۲	
۲	دژى بچوك	۳	۴۴۶	۲	۱	
۳	شەركردن	۴	۴۱۳	۴		
۴	ھاتوچۇ	۷	۴ سكالاً ۲۳ ھاتوچۇ و ۳ سكالاً ۲۱ ھاتوچۇ		۷	
۵	چەك	۴	۲۱ / چەك			

۶	قۇل بىرىن	۳	۴۵۶	۳	
۷	كىشەى خىزانى	۱۴	۷ى خىزانى	۹	۵
۸	ھەرەشە	۱۱	۴۳۲	۷	۴
۹	سەرىنچى پەيۋەندىدار بە مولك و پارە	۲	۳۷۷	۲	
۱۰	جوپن و قسەى ناشىرىن	۸	۴۳۲	۴	۴
۱۱	تىكدانى عەقار و گواستىنەۋەى سنوور	۳	۴۷۹	۳	
۱۲	ھىرشكردنە سەر فەرمانبەر	۱	۲۲۹		
۱۳	ئاگر و تەقەمەنى	۳	۳۴۲		
۱۴	تاۋانى تر	۱۰	بەين ماددە	۱۰	

ھەرۋەھا لەم خىشتەى خوارەۋەدا ذمارەى ئەو ئەرۋانەى كە تۇماركراون لە
بنكەى ئۇلىسى شكارىتە بۇ سالى ۲۰۲۲ دەخەينە روو، شايانى باسە كەوا سنورى
ئۇلىسى شكارىتە تىك دىت لە ۷طەرەكى شارۋىكەى شكارىتە و و ۳۴ طوند كە
لە رووى ئىدارىۋە دەكەۋنە سنورى بنكەى ئۇلىسى شكارىتە شكارىتە ۋەكو لە خىشتەى
دواتردا ھاتوۋە

ژمار ۵	جۆرى ئەو تاۋانەى كە سكالاى لەسەر تۇماركراو	ژمار ۵	پىرگە و ماددەى ياساى	بىرىرى دادگا		
				داخراو	ھەۋالە	لە ژپىر لىكۋلىنەۋەدا
۱	كوشتن	۲	۴۰۶		۲	
۲	ھەول بۇ كوشتن	۲	۴۰۵	۲		
۳	دژى گەورە	۳	۴۴۳			۳
۴	دژى بچووك	۳	۴۴۶			۳
۵	شەركردن	۱	۴۱۳			
۶	ھاتوچۆ	۷	۴سكالا ۲۳ ھاتوچۆ و ۲سكالا ۲۱ ھاتوچۆ و ۱سكالا ۲۴ ھاتوچۆ	۱	۶	

۷	كيشەي خىزانى	۶	۷ خىزانى	۳	۱	۲
۸	سەرىپچى پەيۋەندىدار بە مولك و پارە	۴	۵۰۰	۲	۲	
۹	لەبارىردن	۳	۴۱۹			۳

ناوى طوندةكان سنورى بنكهى ئۇلىسى شكارته	
طوندى شكارتهى كۇن	طوندى ھەنجىرە
طوندى دواۋە	طوندى ھەرمىكى كۇن
طوندى بىتۋاتە	طوندى بىناتان
طوندى سەرئەشكەوتان	طوندى مەلۇك
طوندى ئەندىك	طوندى دۆلە ئلېنىط
طوندى ئەنطۇز	طوندى مېرطەسەر
طوندى ئامانچ	طوندى زىخان
طوندى بېكىل	طوندى سۈپرە
طوندى ھەرتەل	طوندى ضىۋەى سەروو
طوندى بەرۋە	طوندى ضىۋەى خواروو
طوندى زىۋە	طوندى سماقە
طوندى ۋەرى	طوندى نواۋەى كۇن
ناوى طەرطەكان	
نۇزان	
ئازادى	
رىطارى	
ھەورى	
شىشار ۱	

شىشار ۲	
كوردستان	

دەرئەنجامەكان

لە ئەنجامى ئەم توپىزىنەۋەيەۋە دەرئەنجامەكانى كە سكالاي ياساي مافىكى ياساي و رىپتەيەكى شارەستانىيە كە ھەموو تاكىكى كۆمەلەتەيە دەرئەنجامى بۇ بەدەستەيەنەۋەيە مافە زەرەتكرارەكانى بىپىرەتە بەر. بە و تەيەي كە ئەفسەرانى ئۇلىس لە بنكەكانى ئۇلىسدا زۇجارەيەكەمىن ئالەقەي وەرپىرتنى سكالان لە ھاولايتان بۇيە رۇلىكى زۇر تايەت و طرىط دەرطىرن لە يەكلەيكرەنەۋە و ئۇلىن كەردنى سكالاي ھاولايتان. بۇيە ئەركى سەرشانى ئەفسەرانى ئۇلىسە كە بە شىۋازىكى زۇر ياسايە طوى لە سكالاي ھاولايتان بىپىر و سكالاكانيان بەرز بىكەتەۋە بۇ دادوەر، ھەرۋەھا دەرئەنجامەكانى ئۇلىسدا كەردەكەن، تاكو ئۇلىس دابن لە طەل دادىلە و فەرمان و رەنمايەكانى ئۇلىسدا كەردەكەن، تاكو بەدوادىۋون لە داۋەر وەرپىرن و ۋەك خۇي جىيە جىيان بىكەن.

تەشنىرەكان

ئەم توپىزىنەۋەيە كە دەربارەي رىكارەكانى سكالايە لە بنكەكانى ئۇلىس ئەم خالانەي خوارەۋە تەشنىر دەرئەنجامى:

۱. كەردەۋەي خولى راھىنان بۇ ئەفسەرانى ئۇلىس لە بنكەكانى ئۇلىسدا كەردەكەن، تاكو بىتوان شارەزايى و لىھاتوى باشيان ھەرئەنجامەكانى سكالاي.

٢. بەرزکردنەوێ هۆشیاری یاسایی هاوڵاتیان سەبارەت بەوێ کە ضۆن و ضۆنی داوایی هاوکاری لێ ئۆلیس بکەن و ضۆن سکالاکانیان تۆمار بکەن. ئێمەش دەبێتە هۆی ئێوێ کە کۆمەڵە بەرە و شارەستانی زیاتر برۆات لێ جیاتی ئێوێ کە هاوڵاتیان کێشەکانیان لێ دەروێ دادە یەکلایی بکەنەوێ، ئەنا بێنە بەر ریکارە یاساییەکان نەک بە توندو تیزدی و هەوڵی کەسی خۆیان

٣. زۆر طرنە نامیلکە و ریبەری ضائکراو لێ بەردەم ئێفسەرانی ئۆلیسدا هەبێت سەبارەت بە و ئاکار و هەڵس و کەوتانی کە ئێفسەرێ ئۆلیس لێ کاتی طویطرتن و تۆمارکردنی لێ سکالایی هاوڵاتیان لێ بێکەکانیاندا دەبێرنە بەر. ئێمەش وا دەکات بە ئێفسەرێ ئۆلیس هەمیشە ثابتە بێت بە و ئاکارە ئیشەییانەوێ و کە لێ ئێجامدا دەبێتە هۆی ئێوێ کە وا متمانی هاوڵاتی بە یاسا و ئۆلیسەوێ زیاتر بێت.

سەرضاوەکان

1. علي، عبدالکريم حيدر (٢٠٢١) مذكرات في شرح قانون أصول المحاكمات الجزائية العراقي رقم 23 لسنة 1971 المعدل،، الطبعة الاولى ،، مكتبة هوليير القانونية.
2. الإيدي، إيمان (2020). "تأثير فيروس كورونا على الثقة بين الجمهور والشرطة: قراءة في تجارب الدول العربية". مركز الجزيرة للدراسات.
<https://studies.aljazeera.net/ar/article/3840>
3. برکات، وجدي محمد (٢٠٠٨) دور الشرطة في رعاية ضحايا الجريمة- ورقة بحثية. الأكاديمية الملكية للشرطة لوزارة الداخلية- مملكة البحرين مركز البحوث الأمنية- المنامة
4. رەفیک، ئاری و موخەمەد، فەرمان (٢٠٢١). ریبەری سکالاً و بەرزکردنەوێ داوایی یاسایی. ضائخانە ی شەهاب-هەولێر

5. الزاملي، ماجد احمد(٢٠٢١)، القائمون على تقديم الشكوى وتحريك الدعوى أمام المحاكم الجزائية، في موقع صوت العراق
<https://www.sotaliraq.com/2021/01/19>
6. الزبيدي، زهير جويعد (١٩٩٨)، الشرطة وحقوق الإنسان. رئيس جامعة نايف العربية للعلوم الأمنية. الرياض
7. الشاوي، سلطان(١٩٧٢) اصول التحقيق الإجرامي، الطبعة الاولى ،المكتبة القانونية ،بغداد.
8. قادر، رزكار محمد (٢٠٠٣)، شرح قانون اصول المحاكمات الجزائية ،الطبعة الاولى ،مطبع منارة،اربيل
9. مصطفى، جمال محمد (٢٠٠٥) التمييز العراقي سابقا،،شرح قانون اصول المحاكمات الجزائية،الطبعة الأولى ،بغداد
10. منظمة العفو الدولية (٢٠٢٣) تقرير منظمة العفو الدولية حول حالة حقوق الإنسان في العالم ٢٠٢٢ / ٢٠٢٣ ، منظمة العفو الدولية- لندن
11. ياسای بنه ماکانی دادبینی سزای عیراقی ژماره 23 ی سالی 1973 ی هه موارکراو